

Till socialutskottet

Socialutskottet har den 24 september 1996 beslutat bereda socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över avsnitt 7 av proposition 1996/97:5 Forskning och samhälle jämte ev. motioner i de delar som har samband med socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

Utskottet yttrar sig över propositionens avsnitt 7 såvitt gäller Socialvetenskapliga forskningsrådets (SFR) verksamhet inom utskottets beredningsområde samt forskning rörande de sociala trygghetssystemen. Utskottet yttrar sig också över motionerna 1996/97:So3 av Maud Björnemalm m.fl. (s) och 1996/97:Ub8 yrkande 13 av Tuve Skånberg m.fl. (kd).

Forskning rörande de sociala trygghetssystemen

Propositionen

I propositionen anges att forskning med relevans för socialförsäkringsområdet bedrivs vid universitet och högskolor inom flera olika fakultetsområden. Behovet av forskningsbaserad kunskap om de sociala trygghetssystemens funktion, effekter och effektivitet är stort i och med den snabba omställning som pågår av dessa system och av samhället i övrigt. Det är angeläget att få kunskap om hur förändringar påverkar medborgarnas vardagsvillkor och få indikationer på hur välfärdssystemen kan behöva utvecklas. Detta är ett av SFR:s prioriterade områden. Riksförsäkringsverket (RFV) har ansvar för att utvärdera trygghetssystemens effekter för individ och samhälle. Detta arbete sker för närvarande huvudsakligen inom RFV:s utvärderingsprogram men med viss forskarmedverkan.

I en nyligen genomförd översikt över svensk forskning om välfärd som SFR låtit göra konstateras att viktiga delar av socialförsäkringsforskningen är av hög kvalitet men att det behövs mer och bättre forskning om effekter av offentliga åtgärder och av andra strukturella villkor. Det har dock hittills saknats lämpliga och lättillgängliga befintliga register att utgå ifrån. Inom RFV pågår emellertid konstruktion av en databas med vars hjälp longitudinella studier i stor skala kommer att kunna möjliggöras. Demografisk forskning är också av stor betydelse vid bedömning av bl.a. socialförsäkringarnas kostnader. Sådan forskning har inte nått tillräcklig omfattning i Sverige.

I propositionen anges att forskning om rehabiliteringens villkor och effekter är mycket angelägen som underlag för ställningstaganden till eventuella förändringar i systemen. Vidare behövs mer tillämpad juridisk forskning om funktionssättet i befintliga socialförsäkringssystem.

Regeringen konstaterar att de medel som SFR och RFV i dag avsätter för forskning inom allmän socialpolitik och socialförsäkring är mycket små i relation till socialförsäkringarnas totala omslutning. I Sjuk- och arbetsskadekommitténs betänkande liksom i SFR:s forskningsöversikt konstateras att det finns behov av utökad forskning på socialförsäkringsområdet. Regeringen avser därför att ge SFR och RFV i uppdrag att fördjupa analysen kring vilka forskningsbehov som är särskilt angelägna att prioritera ur samhällets och socialförsäkringsadministrationens perspektiv. RFV bör också få i uppdrag att undersöka möjligheterna att inom RFV:s verksamhetsområde finna utrymme för en flerårig satsning för att initiera forskning av relevans för socialförsäkringsområdet vid universitet, högskolor och centrumbildningar. En sådan satsning skulle utgöra ett värdefullt komplement till SFR:s forskningsstöd inom området. Forskning inom socialförsäkringsområdet ställer krav på tvärvetenskapligt samarbete varvid centrumbildningar med anknytning även till den regionala och lokala försäkringsadministrationen kan komma att vara viktiga för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden och som rekryteringsbas för forskare.

Motion

I motion So3 av Maud Björnemalm m.fl. (s) hänvisar motionärerna till att Sjuk- och arbetsskadekommittén anfört att det behövs forsknings- och utvecklingsinsatser som grund för en teoribildning i fråga om arbetsförmågebedömning och arbetslivsinriktad rehabilitering. Övergången mellan medicinska behandlingsinsatser och rehabiliterande åtgärder rymmer många komplexa frågor liksom återgången till arbetsmarknaden efter rehabilitering. Motionärerna delar kommitténs uppfattning men vill gärna se forskningen i ett vidare perspektiv. Det finns utredningar som visar att genom samverkan, helhetssyn och öppen attityd har många människor i behov av rehabilitering fått det stöd och den hjälp som behövts, trots att de befunnit sig i gränslandet mellan olika myndigheters ansvarsområden. Motionärerna anser att det är angeläget att snarast initiera forskning inom detta område.

Utskottet

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen påtalat behovet av ökad forskning på områden som rör socialförsäkringssystemen, inte minst mot bakgrund av systemens stora sociala och ekonomiska betydelse för såväl samhälle som individ. Den 28 maj 1996 höll utskottet en utfrågning med SFR, Rådet för arbetslivsforskning, Riksbankens Jubileumsfond samt Centrum för socialförsäkringsforskning vid Mitthögskolan. Syftet med utfrågningen var att utskottet skulle få information om pågående socialförsäkringsforskning, särskilt vad avser forskning med inriktning på rehabiliteringsfrågor. Av propositionen framgår dels att SFR nu lägger ökad vikt vid forskning på detta område,

dels att regeringen avser att vidta åtgärder för att förbättra kunskaperna inom socialförsäkringsområdet. Utskottet ser positivt på denna utveckling. Utskottet förutsätter att de frågor som tas upp i motionen också kommer att uppmärksammas. Något uttalande med anledning av motion So3 är således inte påkallat och utskottet avstyrker bifall till motionen.

Migrations- och integrationspolitisk forskning

Propositionen

Ett av SFR:s verksamhetsområden är forskning om internationell migration och etniska relationer (IMER).

Forskning inom det migrationspolitiska området, som huvudsakligen finansieras genom SFR, redovisas i propositionen i avsnitt 5.5. Där anges bl.a. att ökad kunskap om komplexiteten och de sammansatta orsakerna bakom asyl/migration samt en utvidgad teoribildning bakom asyl/migrationsbeslutet är önskvärda. Resultaten av skilda rättssystem för hantering av migranter och asylsökande behöver också utvärderas och belysas. Så gäller också komplexa situationer som skapar flyktingströmmar som kräver snabba politiska beslut. Mer kunskaper behövs om hur t.ex. bistånd och handelspolitik påverkar orsakerna bakom migration. Dessutom anges att hela återvändandeprocessens komplexitet behöver belysas genom ytterligare forskningsinsatser.

Forskning inom det integrationspolitiska området redovisas i propositionen i avsnitt 15.4. Det är främst SFR som ansvarar för grundforskning och tillämpad forskning inom detta område. Mot bakgrund av svårigheterna för invandrare att integreras i det svenska samhället och de allvarliga samhällsliga konsekvenser som bristande integration kan få bör enligt regeringen forskning med anknytning till integration ges en hög prioritet av alla berörda offentliga forskningsfinansiärer. Särskilt viktiga områden är:

- arbetsmarknad, arbetsliv, utbildnings- och försörjningsfrågor,
- etniska relationer, rasism och etnisk diskriminering,
- situationen och utvecklingen i segregerade bostadsområden,
- invandrades delaktighet i samhällslivet, särskilt i det politiska livet och i folkrörelserna,
- samhällets och samhällsinstitutionernas anpassning till den kulturella mångfalden.

I propositionen framhålls också att regeringen i budgetpropositionen föreslår att anslaget Åtgärder mot främlingsfientlighet ökas och att det till en del även skall kunna disponeras av regeringen för finansiering av kunskapsinhämtning och utvärderingar.

Motion

I motion Ub8 av Tuve Skånberg m.fl. (kd) vill motionärerna prioritera forskning om på vilket sätt flykting-, migrations- och biståndspolitik samt en samordning av dessa politikområden kan bidra till att människor inte behöver emigrera för sin utkomst och överlevnad. Ett annat område som bör prioriteras är orsakerna till människors beslut att invandra, liksom frågor om etniska

Utskottet

Enligt utskottets mening sker en omfattande forskning på såväl det migrationspolitiska som det integrationspolitiska området. Forskningen är också väl spridd över landet. Utskottet anser det viktigt med ökade kunskaper om invandrarkvinnornas situation i det svenska samhället och utskottet förutsätter att forskning sker också på detta område. Utskottet ser positivt på att också nya frågor uppmärksammas i forskningen, inte minst frågor om återvandring och hela den komplexa återvändandeprocessen. De frågor som tas upp i motionen ingår enligt utskottets mening i de forskningsområden som redovisas i propositionen. Något tillkännagivande är således inte påkallat, och motion Ub8 yrkande 13 avstyrks.

Stockholm den 24 oktober 1996

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Börje Nilsson

I beslutet har deltagit: Börje Nilsson (s), Gullan Lindblad (m), Margareta Israelsson (s), Maud Björnemalm (s), Margit Gennser (m), Lennart Klockare (s), Ingrid Skeppstedt (c), Sven-Åke Nygårds (s), Gustaf von Essen (m), Ronny Olander (s), Mona Berglund Nilsson (s), Ragnhild Pohanka (mp), Rose-Marie Frebran (kd), Siw Wittgren-Ahl (s), Åke Sundqvist (m), Marie Engström (v) och Karl-Göran Biörsmark (fp).

